

Buro SRO B.V.

't Goylaan 11

3525 AA Utrecht

Telefoon: 030-2679198

BTW nummer: NL8187.16.071.B01

KvK nummer: 30232281

iBAN: NL44RABO0142154024

**Nieuwe Hollandse Waterlinie
Heritage Impact Assessment
Beleef boerderij Kanaaldijk-Zuid**

28/6/2021

1	inleiding	3
1.1	aanleiding	3
1.2	doel	3
1.3	aanpak	4
2	methodiek	5
2.1	Kenmerken Heritage Impact Assessment.....	5
2.2	begrippen/definities	5
2.3	Beoordelingsmethodiek HIA.....	9
3	uitzonderlijke universele waarde (OUV)	11
3.1	Statement of Outstanding Universal Value (SOUV)	11
3.2	kernkwaliteiten Nieuwe Hollandse Waterlinie	12
4	Beoordeling	16

1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING

Op 22 december 2011 heeft de gemeenteraad van Houten de structuurvisie voor het Eiland van Schalkwijk vastgesteld. De structuurvisie richt zich op duurzame gebiedsontwikkeling met behoud en ontwikkeling van het landelijke karakter en de openheid van het gebied. Daarbij moet er meer ruimte zijn voor landbouw, natuur, water, recreatie, cultuurhistorie en leefbare dorpen.

In de Interim omgevingsverordening van de provincie Utrecht is terug te lezen dat de landbouw de enige economische functie die het landschap gebiedsdekkend kan 'dragen'. Het is immers een agrarisch landschap. Het is een politiek maatschappelijke keuze om het beheer van het landschap bij de landbouw onder te brengen. Het is daarom een politiek maatschappelijke plicht om de randvoorwaarden hier op te laten aansluiten. De inzet van de provincie Utrecht is om een vitale landbouwsector te laten ontstaan.

Juist op het Eiland van Schalkwijk is de situatie uitermate prangend. Heel veel grond is niet langer eigendom van agrarische ondernemers, maar in bezit van ontwikkelaars en beleggers. Dit blokkeert agrarische investeringen in het gebied. Verrommeling en verpaupering zijn nu nog niet manifest, maar liggen zeer zeker op de loer. Nu blijkt dat grootschalige woningbouw absoluut niet in beeld is, is er een kans de rol van de landbouw te versterken, als economische drager en hoofdbeheerder van het Eiland

Met de verplaatsing van het agrarische bedrijf aan de Lagedijk te Schalkwijk naar de Kanaaldijk-Zuid wordt een drager voor het landschap toegevoegd en invulling gegeven aan de ambitie het 'dragen' van het landschap over te laten aan de agrarische sector. Maar deze verplaatsing is ook de aanleiding geweest voor deze Heritage Impact Assessment. De locatie van het initiatief bevindt zich binnen de begrenzing van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. De beoogde ontwikkeling van het initiatief kan mogelijk conflicteren met de belangen en Outstanding Universal Value van de Nieuwe Hollandse Waterlinie (NHW), mede vanwege de plaatsing op de voorlopige Werelderfgoedlijst van UNESCO. Het is daarom van belang de effecten en consequenties van de beoogde ontwikkeling op het erfgoed en voor de UNESCO nominatie in kaart te brengen. Dit wordt beoordeeld via een zogenaamde Heritage Impact Assessment (HIA). Dit is een vaste methodiek die is ontwikkeld door ICOMOS (International Council On Monuments and Sites), het adviesorgaan van UNESCO.

Hierbij worden zowel de lokale effecten van de ingrepen beoordeeld als de effecten op het toekomstige Werelderfgoed als geheel. Op deze wijze maakt de HIA inzichtelijk hoe het beoogde initiatief uitpakt voor de OUV van de NHW. In voorliggende HIA wordt het initiatief beoordeeld.

1.2 DOEL

Het onderzoek heeft tot doel, op transparante en navolgbare wijze de effecten van het beoogde initiatief ten opzichte van de OUV van de NHW in beeld te brengen. Het resultaat van deze HIA is onderdeel van het afwegingskader en kan gebruikt worden voor de verdere besluitvorming.

1.3 AANPAK

Voor het opstellen van de HIA zijn de volgende stappen doorlopen:

- Stap 1: Beschrijving Uitzonderlijke Universele Waarde (OUV) en initiatief
- Stap 2: Beoordeling initiatief
- Stap 3: Aanbevelingen en advies

De rapportage is gebaseerd op de opzet van “De Leidraad voor Heritage Impact Assessments inzake culturele Werelderfgoederen”.

2 METHODIEK

2.1 KENMERKEN HERITAGE IMPACT ASSESSMENT

Een HIA lijkt op een Cultuurhistorische Effect Rapportage (CHER) of op de cultuurhistorische effectbeoordeling van een MER. Het onderscheidende aspect van een HIA is dat deze zich richt op de beoordeling van effecten op UNESCO Werelderfgoederen. De HIA is een systematiek die ontwikkeld is door het International Council On Monuments and Sites. De Leidraad voor Heritage Impact Assessments (LHIA) vormt het uitgangspunt voor deze rapportage.

Het grote verschil met andere effectbeoordelingen zit in de volgende drie aspecten:

- De HIA geeft inzicht in de effecten van een initiatief op de uitzonderlijke universele waarde (OUV) van het UNESCO Werelderfgoed.
- Beoordeling van zowel de specifieke kernkwaliteiten als de onderlinge samenhang.
- De cumulatie van de effecten.

Een HIA kijkt ook naar de cumulatieve effecten, wanneer meerdere initiatieven zich in een Werelderfgoed afspelen.

2.2 BEGRIPPEN/DEFINITIES

Bij Werelderfgoederen staat een aantal begrippen centraal die in deze paragraaf nader worden toegelicht:

- Statement of Outstanding Universal Value (SOUV)
- Integrity (integriteit)
- Authenticity (authenticiteit)

Tevens wordt toegelicht wat in deze HIA onder de uitgangssituatie en het plangebied verstaan.

Statement of Outstanding Universal Value

Bij een Werelderfgoed gaat het uitsluitend om het effect van ontwikkelingen op de Outstanding Universal Value (OUV). Deze OUV staat beschreven in de Statement of Outstanding Universal Value (SOUV). De SOUV wordt vastgesteld door UNESCO op het moment van inschrijving op de Werelderfgoedlijst. In dit document staat samengevat op welke punten het Werelderfgoed uniek wordt bevonden en wat de criteria zijn op grond waarvan de site op de UNESCO Werelderfgoedlijst staat. Deze criteria zijn onderdeel van de OUV. De Nieuwe Hollandse Waterlinie bevindt zich nog in de nominatiefase en zal samen met de Werelderfgoed site Stelling van Amsterdam worden aangedragen.

De OUV van de NHW zal worden gebaseerd op de OUV van de Stelling van Amsterdam en nader worden uitgewerkt in het nominatiedossier. De concretisering van de OUV is nog niet definitief vastgesteld. In deze HIA wordt gebruik gemaakt van de OUV en de concretisering hiervan in drie centrale kernkwaliteiten en bijbehorende attributen zoals deze zijn opgenomen in het nominatiedossier 'Nieuwe Hollandse Waterlinie uitbreiding van de Stelling van Amsterdam'.

Integrity (integriteit)

De integriteit van een Werelderfgoed geeft aan of de OUV nog aanwezig is en niet is aangetast of wordt bedreigd. Integriteit refereert aan de compleet- en gaafheid van het Werelderfgoed. In deze HIA wordt de integriteit van het Werelderfgoed bepaald door de volgende punten:

- Compleetheid: zijn alle waarden en elementen nog aanwezig? Bevat het Werelderfgoed alle elementen die noodzakelijk zijn voor de expressie van de OUV? En heeft het Werelderfgoed een adequate omvang om de complete representatie te garanderen?
- Gaafheid: zijn waarden en elementen nog intact? In hoeverre hebben er negatieve effecten van bijvoorbeeld ontwikkelingen en/of verwaarlozing plaatsgevonden? Ontbreken er bijvoorbeeld (essentiële) onderdelen van elementen?

Authenticity (authenticiteit)

Authenticiteit refereert aan de waarheidsgetrouwe en geloofwaardige verbeelding van de historische en culturele significatie van het Werelderfgoed. Dit wordt in de HIA vertaald naar waarheidsgetrouwe en oorspronkelijke expressie van vorm en ontwerp, materiaal en substantie, gebruik en functie, locatie en positie en beleving.

- Vorm en ontwerp: feitelijke vorm en ontwerp van elementen. Elementen hebben nog hun oorspronkelijke vorm en ontwerp.
- Materiaal en substantie: gebruik van materiaal en substantie bij reparaties/ renovaties van de elementen. Bij reparaties/renovaties is gebruik gemaakt van originele materialen.
- Gebruik en functie: oude functie versus nieuwe functie. Hergebruik van gebouwen sluit aan en is ondergeschikt aan de originele architectuur. De OUV is nog steeds te begrijpen ondanks de nieuwe bestemming. Elementen kunnen nog hun oorspronkelijke functie uitvoeren. Indien gewenst kan het systeem nog grotendeels functioneren.
- Locatie en positionering: verbanden/relaties tussen de structuren en elementen. Structuren en elementen liggen nog op hun oorspronkelijke locatie. Het systeem/de context kan nog steeds goed begrepen worden, doordat structuren en elementen nog een zichtbare, fysieke en werkende relatie hebben met het landschap en elkaar.
- Beleving: het erfgoed is nog beleefbaar en uitlegbaar, nu en in de toekomst. Het systeem en de wijze waarop het heeft gefunctioneerd is nog herkenbaar en begrijpelijk. Het karakter en de sfeer van de omgeving ondersteunt de beleving van het erfgoed.

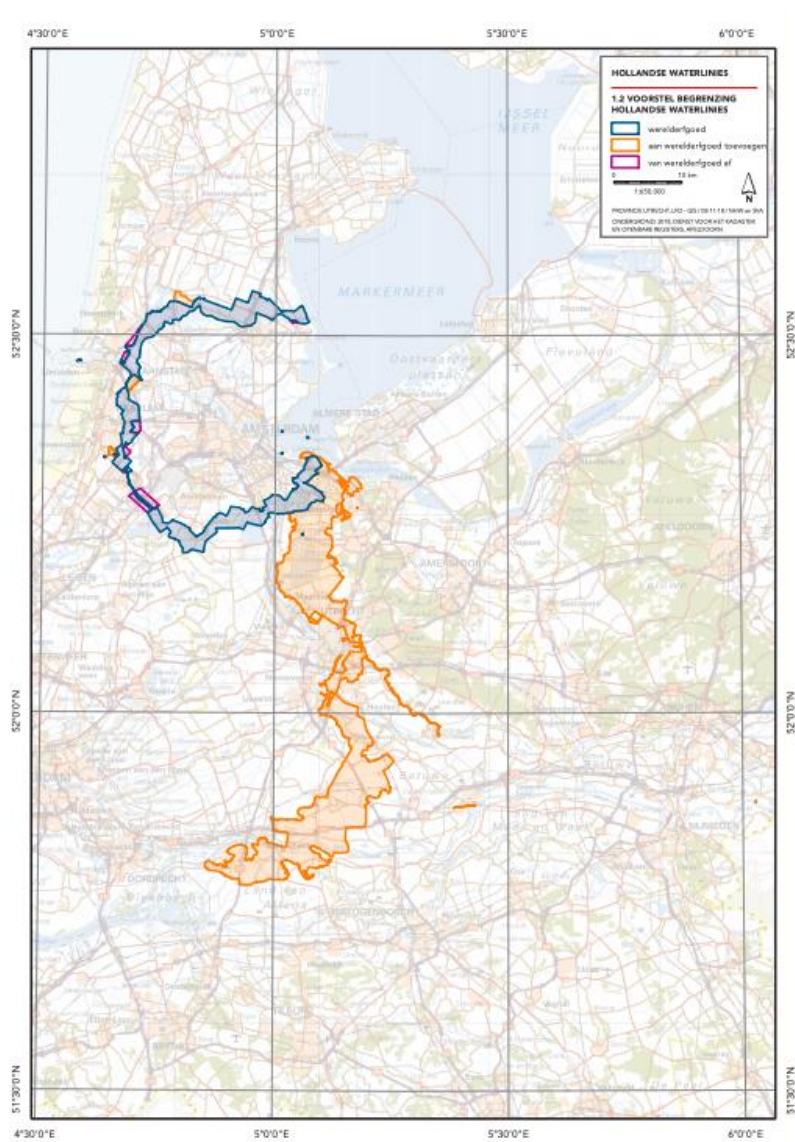
Uitgangssituatie (nulsituatie)

De effectbeoordeling in een HIA vindt plaats aan de hand van de nulsituatie. Bij een HIA is de nulsituatie de situatie van het Werelderfgoed op het moment dat de site als Werelderfgoed is ingeschreven in het register. In 2010 is de NHW beoordeeld om te bepalen of deze nog voldoende integer en authentiek is om voor te dragen als Werelderfgoed. De NHW is op basis daarvan op een Voorlopige Lijst geplaatst en in mei 2015 is er besloten om definitief een nominatiedossier in te dienen.

Als uitvloeisel van de plaatsing op de Voorlopige lijst is de bescherming van de NHW opgenomen in het Barro en ook vertaald in de verschillende provinciale ruimtelijke verordeningen. Daarmee ontstond de verplichting om bij ruimtelijke ingrepen rekening te houden met het erfgoed van de NHW.

Begrenzing van de NHW

De begrenzing van het NHW is in het nominatiedossier vastgesteld. De onderstaande afbeelding laat de begrenzing van het NHW (bron: programma Nieuwe Hollandse Waterlinie). Het plangebied ligt volledig binnen de begrenzing van het NHW.

Plangebied

Het gebied bestemd voor de het te verplaatsen agrarische bedrijf is gelegen aan de Kanaaldijk-Zuid. Het plangebied ligt direct aan het Amsterdam-Rijnkanaal. Het Amsterdam-Rijnkanaal vormt ook deels de begrenzing van het NHW-gebied. Dit later gegraven kanaal is ook van invloed op het inundatiegebied. Deze omvangrijke ingreep is van grootte invloed op de oorspronkelijkheid van het gebied.

Het plangebied bevindt zich in het, van oorsprong open, inundatiegebied van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. In de omgeving van het beoogde gebied bevinden zich 'Werk aan de Waalse Wetering' en 'Fort Werk aan de Korte Uitweg'. Daarnaast bevinden zich andere elementen gerelateerd aan de NHW, zoals het Inundatiekanaal, zich in de omgeving van het plangebied. Het plangebied van de HIA beslaat het hieronder aangeduide terrein van het beoogde initiatief.

Ligging plangebied (bron: buro SRO)

2.3 BEOORDELINGSMETHODIEK HIA

In de LHIA wordt als eerste stap voor de beoordeling de waarde van het erfgoed bepaald. In bijlage 3A van de LHIA is daarvoor een methode beschreven. De waarde wordt gecategoriseerd in: zeer hoog, hoog, matig, laag, minimaal en onbekend. In het geval van de Nieuwe Hollandse Waterlinie is sprake van een site van internationale betekenis, rijksbeleid (Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro)) en provinciaal beschermd erfgoed. Dit houdt in dat de NHW wordt gezien als een erfgoed van zeer hoge waarde. Behoud van erfgoed met een zeer hoge waarde heeft te maken met het beheersen van verandering. Al het mogelijke moet worden gedaan om nadelige gevolgen voor belangrijke plekken te voorkomen of te beperken.

Bij de beoordeling van de effecten als gevolg van ruimtelijke ontwikkelingen op het erfgoed geldt dat allereerst de effecten moeten worden vastgesteld en de mate van verandering. Vervolgens wordt de omvang van het effect van een verandering beoordeeld.

Voor de effectbeoordeling wordt de OUV nader geconcretiseerd en uitgedrukt in drie centrale kernkwaliteiten (strategisch landschap, watermanagementsysteem en militaire werken) en bijbehorende attributen. De beoordeling vindt plaats op basis van de effecten ten aanzien integriteit en authenticiteit van de kernkwaliteiten en bijbehorende attributen.

Bij veranderingen en effecten moet ook gekeken worden naar effecten die het erfgoed fysiek niet raken. Deze effecten kunnen evengoed negatief zijn voor een afzonderlijk cultuurhistorisch aspect, de zogenaamde externe effecten.

Allereerst is het van belang om alle veranderingen te identificeren ten opzichte van de nulsituatie. Vervolgens wordt de schaalgrootte of de ernst van een bepaalde verandering of effect gedefinieerd. In de LHIA wordt de schaalgrootte en ernst van een effect ingedeeld in: geen, minimale, kleine, matige en grote verandering. Daarop volgt de beoordeling van de omvang van het effect. De veranderingen kunnen leiden tot een positief of negatief effect. De LHIA deelt de omvang van het effect als volgt in: neutraal, gering, matig/groot, groot/zeer groot en zeer groot. De onderstaande tabel uit de Leidraad laat de verbinding tussen de schaalgrootte van de verandering en de omvang van het effect zien:

Waarde van het erfgoed	SCHAALGROOTTE EN ERNST VAN EFFECT				
	Geen verandering	Minimale verandering	Kleine verandering	Matige verandering	Grote verandering
Voor werelderfgoederen	OMVANG VAN EFFECT OF TOTALE IMPACT (NEGATIEF OF POSITIEF)				
'Zeer hoog' - Kernkwaliteiten	Neutraal	Gering	Matig/groot	Groot/zeer groot	Zeer groot

De tabel uit de LHIA is vervolgens vertaald naar een beoordelingstabel met een puntenschaal. De beoordelingstabel ziet er als volgt uit:

Beoordeling van de ingreep	Positief effect					Negatief effect				
	4. zeer groot	3. groot	2. matig	1. gering	0. neutraal	-1. gering	-2. matig	-3. groot	-4. zeer groot	
Authenticiteit										
Strategisch landschap										
Watermanagement systeem										
Militaire werken										
Integriteit										
Strategisch landschap										
Watermanagement systeem										
Militaire werken										

3 UITZONDERLIJKE UNIVERSELE WAARDE (OUV)

3.1 STATEMENT OF OUTSTANDING UNIVERSAL VALUE (SOUV)

Over de SOUV van de NHW staat in het document 'Stelling van Amsterdam en Nieuwe Hollandse Waterlinie samen sterker !':

'De NHW is een buitengewoon compleet voorbeeld van een negentiende eeuwse gefortificeerde waterlinie. De forten, sluizen, dijken, lijnvormige verdedigingsstructuren, het hydrologische systeem en andere militaire bouwwerken vormen een lijn van met elkaar verbonden elementen in het landschap. De homogeniteit en de positie van de NHW in het landschap zijn nagenoeg ongewijzigd en herkenbaar gebleven door de tijd heen. De NHW heeft de structuur van het landschap gevormd.'

Als criteria voor de uitzonderlijke, universele waarde van de site staat in het aanloopdossier:

De Stelling van Amsterdam is genomineerd op basis van de criteria (ii), (iv) en (v). Voor de NHW zijn dezelfde criteria van toepassing:

(ii) Getuige van een interactie van menselijke waarden, over een bepaalde periode of een culturele regio, op het gebied van ontwikkelingen in architectuur of technologie, kunst, stedenbouw of landschapsarchitectuur.

(iv) Een uitstekend voorbeeld van een bepaald type gebouw, een architectonisch of technisch ensemble of landschap, die één of meerdere betekenisvolle periodes in de menselijke geschiedenis verbeeldt.

(v) Is een uitstekend voorbeeld van de wijze waarop de mens zich heeft gevestigd, het land gebruikte of gebruik maakte van de zee. Het is representatief voor een cultuur (of culturen) en in het bijzonder wanneer deze menselijke interactie met de omgeving kwetsbaar is geworden door de onomkeerbare veranderingen.

Deze criteria worden als volgt toegelicht:

Criterium (ii): De NHW laat de ontwikkeling zien van het gebruik van gecontroleerde onderwaterzetting (inundatie) als verdediging. Dit is een Nederlandse innovatie die andere Europese landen later hebben overgenomen voor hun verdediging. Deze 'extension' maakt het overzicht van de bouwfases van de Stelling van Amsterdam en de Nieuwe Hollandse Waterlinie als nationaal verdedigingswerk compleet. Samen bieden ze een overzicht van de steeds verdere perfectionering van het watermanagementsysteem, de aanpassingen in vorm en architectuur van de militaire werken en de invloed die deze vorm van verdediging op het landschap had.

Criterium (iv): Door het toevoegen van de NHW aan de Stelling van Amsterdam ontstaat een compleet beeld. De NHW is een grootschalig en complex watermanagementsysteem, gericht op gecontroleerde inundatie en verdediging door een serie forten. De samengestelde elementen van de site zijn gemaakt in een tijdsbestek van meer dan 300 jaar en illustreren de ontwikkeling van zowel fortbouw als militair waterbeheer. Heldere ontwerprichtlijnen en controlemechanismen vormen de basis van de NHW. Het watermanagementsysteem, ondersteund door 55 individuele fortificaties, kenmerkt de linie. De nominatie omvat versterkte steden en bakstenen forten die een voorbeeld zijn van de verschillende

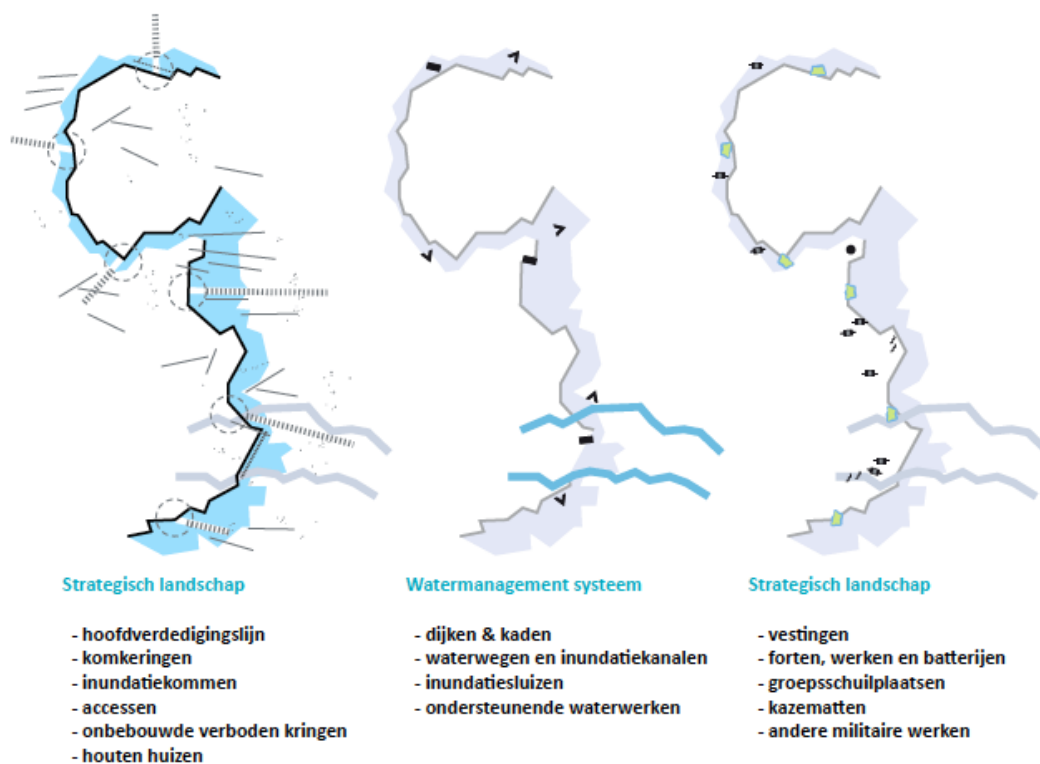
opeenvolgende bouwstijlen, evenals een voorbeeld van het meest geavanceerde gebruik van sluizen en dijken waar ook ter wereld.

Criterion (v): Dit ingenieuze watermanagementsysteem heeft zowel betekenis voor Nederland als voor de bredere Europese context. De site illustreert het Nederlandse meesterschap van land- en waterbeheersing in de ruimste zin. De specifieke technologie van de inundatievoorzieningen in de NHW onderstreept dit. De NHW is geworden tot een uniek landschap dat geheel de Nederlandse genialiteit laat zien op het gebied van waterbeheersingstechnologieën en dat dankzij de NHW een fundamentele waarde is geworden van de Nederlandse cultuur. Hoewel de linie niet langer in gebruik is als militaire verdediging en de ruimtelijke druk hoog is, blijft het karakteristieke militaire landschap tot op de dag van vandaag herkenbaar en beleefbaar.

3.2 KERNKWALITEITEN NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE

In het document 'Stelling van Amsterdam en Nieuwe Hollandse Waterlinie samen sterker !' worden drie kernkwaliteiten onderscheiden strategisch landschap genoemd, watermanagementsysteem en militaire werken. Deze kernkwaliteiten geven uitdrukking aan de OUV.

Voor een goede beoordeling is het praktisch de OUV te concretiseren tot attributen. De attributen zijn de structuren, elementen en objecten die samen uitdrukking geven aan de uitzonderlijke universele waarde/ kernkwaliteiten. De attributen van de NHW zijn in het document 'Stelling van Amsterdam en Nieuwe Hollandse Waterlinie samen sterker !' verdeeld onder de centrale kernkwaliteiten die aansluiten bij de beschrijving van de OUV. De onderstaande afbeelding maakt dit inzichtelijk (bron: programma Nieuwe Hollandse Waterlinie).

3.2.1 *Strategisch landschap*

De Nieuwe Hollandse Waterlinie is in samenhang met het landschap ontworpen. De ligging van de NHW is verbonden met de natuurlijke landschappelijke ondergrond en het door mensen ontgonnen landschap. Om inundatie mogelijk te maken is gebruik gemaakt van de aanwezige geomorfologie en elementen uit het poldersysteem.

Het landschap vormde de basis voor de ligging van de hoofdverdedigingslijn, die wordt gemarkeerd door dijken en kaden. Met de hoofdverdedigingslijn markeert de NHW de overgang van hoog naar laag Nederland. De linie scheidde de Randstad in het westen van het oosten, om een invasie uit het oosten te weren. De hoofdverdedigingslijn wordt gevormd door een liniedijk die van noord naar zuid loopt. De vorm van de liniedijk volgt het landschap en is gelegen op de grenzen van polders en waterlopen. Er is gebruik gemaakt van reeds in het landschap aanwezige structuren. Hierdoor wisselen aard en karakter van de liniedijk geregeld: op de ene plek als primaire waterkering en op andere plaatsen als lage kade. De lijn is vaak onopvallend in het landschap aanwezig: de liniedijk heeft een groene uitstraling en over de grootste lengte een civieltechnische vormgeving. Het profiel is asymmetrisch en heeft een duidelijke voor en achterkant. Dit is ook te zien aan het omliggende landschap: aan de binnenzijde heeft in het verleden verdichting plaatsgevonden, terwijl aan de buitenzijde het landschap nagenoeg openbleef als gevolg van de Kringenwet. De liniedijk van de NHW is in verschillende fasen als zodanig ontworpen, dan wel als zodanig in gebruik genomen.

Attributen van het strategisch landschap

Het strategisch landschap is tegenwoordig nog steeds fysiek herkenbaar aan de hoofdverdedigingslijn en de ligging van de linie in het nauw verwante landschap met karakteristieke kavel- en slotenstructuur. Hiertoe behoren:

- hoofdverdedigingslijn;
- komkeringen;
- inundatiekommen;
- accessen;
- (onbebouwde) 'Verboden Kringen';
- karakteristieke houten huizen.

Plangebied

Uitgaande van bodem en geomorfologie zijn er binnen Nederland vijf landschappen te onderscheiden: zee-, rivier-, zand-, veen- en lösslandschappen. Op het lösslandschap na, komen alle landschapstypen voor in de NHW. Er zijn grofweg drie deelgebieden te onderscheiden binnen de NHW: het meest noordelijke deel kenmerkt zich door het veenlandschap, het middelste deelgebied kenmerkt zich door oude stroomruggen van de Rijn en in het derde deelgebied ten slotte kruist de NHW de grote rivieren.

Het plangebied bevindt zich volledig in het poldergebied Vuijlcop. De hoger gelegen delen van het landschap bepaalde de hier de begrenzingen van het te inunderen gebied.

3.2.2 watermanagementsysteem

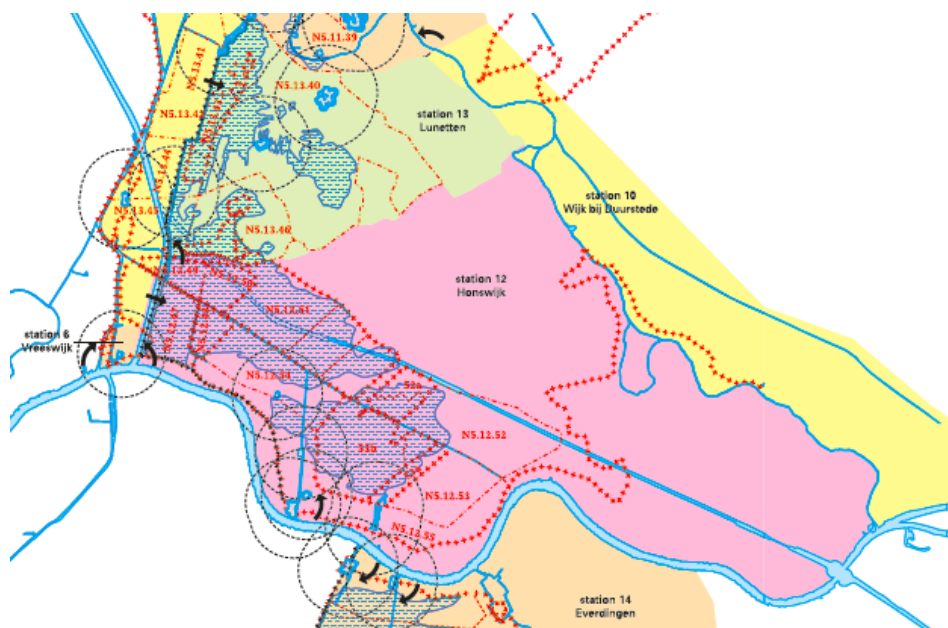
Het verdedigingssysteem van de NHW was gebaseerd op het gecontroleerd onder water zetten van terreinoppervlakken, om zo de vijand tegen te houden. Hiervoor is een zogenaamd watermanagement systeem opgebouwd. Met dit systeem werden gebieden van circa vijf kilometer breed onder water gezet. Water zorgde ervoor dat een gebied noch doorvaarbaar noch doorwaadbaar was. Dit stelsel was vooral gebaseerd op de beheersing van de verschillende waterpeilen in het gebied door dijken, kaden en sluizen, die speciaal voor dit doel waren ontworpen.

De linie heeft op regelmatige afstanden accessen en inundatiesluizen, die door forten werden beschermd. Binnen de inundatiegebieden is vrijwel geen verstedelijking aanwezig. Hierdoor is het inundatiegebied nog steeds te herkennen.

Voor de Nieuwe Hollandse Waterlinie is een stelsel van 9 inundatiekommen aangelegd. De hoogteverschillen in de ondergrond vormden de basis voor de inundatie. De lagere delen dienden zo snel mogelijk, maar gecontroleerd geïnundeerd te worden. Omdat het niveau per inundatiekom nogal verschilde, stonden deze niet met elkaar in verband. Keerkades moesten voorkomen dat het water van de ene kom in de andere zou stromen. Zo was toch overal hetzelfde waterpeil te realiseren.

Elke inundatiekom bestaat uit een aantal polders, waarbinnen geringe hoogteverschillen voorkomen. Voor de aanvoer van water werd gebruik gemaakt van rivieren, kanalen, vaarten of sloten. Soms groef men speciale inundatiekanalen om zo het inundatiewater vanaf het inlaatpunt snel naar een inundatieveld te kunnen voeren.

De vorm van de inundatievelden in de NHW hangt, behalve met militair-strategische overwegingen, samen met de vorm van het natuurlijke landschap, de vorm van het cultuurlandschap en de vorm van het stedelijk landschap (spoorwegen, wegen en kanalen). Elk inundatieveld heeft daardoor zijn eigen vorm. De onderstaande afbeelding laat het plangebied zien in relatie tot de inundatie velden. Het plangebied maakt geen onderdeel uit van accessen of van zogenaamde verboden kringen.

3.2.3 Militaire werken

Militaire werken zijn bouwwerken die ingezet werden ter verdediging van de werking van de inundatie en ter bescherming van de zwakke punten daarbinnen. Deze openingen in de verdediging worden accessen genoemd; dit waren de plekken waar de vijand de veilige zijde kon bereiken. Om de vijand geen gelegenheid te bieden om via de accessen de waterlinie te kruisen werden op deze zwakke posities militaire werken geplaatst.

Onder de militaire werken vallen vestingen, forten, batterijen, kazematten, groepsschuilplaatsen en overige militaire objecten, bijvoorbeeld aan gedekte gemeenschapswegen. Het verdedigingssysteem van forten laat de historische ontwikkeling zien van de militaire architectuur op het gebied van vestingbouw van de Nederlandse School.

De strategisch gepositioneerde militaire werken zijn onlosmakelijk verbonden met het watermanagementsysteem en dienden ter bescherming van het inundatiesysteem. De forten hebben een duidelijke positie aan de hoofdverdedigingslijn. De onderlinge relatie tussen de forten is nog herkenbaar op kaart, deels nog herkenbaar in het veld. Daarnaast is er een veelheid aan militaire objecten als kazematten en groepsschuilplaatsen aanwezig, die de hoofdverdedigingslijn markeren. Met name de forten in de tweede ring bestaan uit grote en karakteristieke forten in een groene setting.

Plangebied

Het plangebied bevindt zich binnen inundatiekom 5. Specifieker gaat het hier om inundatiepolder N5.12.52. Het water voor dit inundatievlak wordt aangevoerd door station 12 Honswijk. In het plangebied bevinden zich geen attributen van het watermanagementsysteem, zoals bijvoorbeeld een sluis of kering.

Attributen van de militaire werken

Alle attributen, ingezet ter verdediging van de werking van de inundatie en ter bescherming van de zwakke punten daarbinnen, bepalen het militaire systeem. Hiertoe behoren:

- vestingsteden;
- forten en werken;
- kazematten, groepsschuilplaatsen en andere militaire objecten.

Plangebied

In het plangebied zijn geen attributen van militaire werken aanwezig. Het plangebied ligt op circa 2 km afstand van Werk aan de Waalseweg. Dit attribuut ligt het dichtstbij de planlocatie. Op circa 1 km is het inundatiekanaal gelegen.

4 BEOORDELING

Het initiatief wordt beoordeeld op de onderdelen authenticiteit en integriteit. Per kernkwaliteit wordt beargumenteerd op welke wijze de herinrichting van het plangebied invloed heeft op de NHW. Vervolgens wordt dit samengevat in een tabel met eindconclusie over de score van het initiatief.

Authenticiteit

Het realiseren van het beoogde agrarische bedrijf in het inundatielandschap leidt tot een negatief effect op de authenticiteit van het strategisch landschap. Omdat de ingreep plaatsvindt op de grens van het NHW gebied is het effect wel te bestempelen als matig. Daarbij speelt mee dat de aanleg van het Amsterdam-Rijnkanaal in de jaren 50 in grote mate het authentieke karakter heeft aangetast. De planlocatie ligt direct naast het Amsterdam-Rijnkanaal en daarmee direct naast deze omvangrijke aantasting.

Ook ten aanzien van de authenticiteit van het watermanagementsysteem is er ook sprake van een neutraal effect. De beoogde bebouwing t.b.v. het agrarisch bedrijf onttrekt voor het bouwblok weliswaar het karakter van het inundatiegebied voor deze gronden. Maar het gebruik van de omliggende agrarische gronden door dit grondgebonden bedrijf dragen er aan bij dat voor deze gronden er weer een 'drager' is gevonden voor de instandhouding van het agrarisch gebruik van deze gronden.

De in de omgeving aanwezige militaire werken blijven herkenbaar en de Verboden Kringen blijven ongeschonden. Vanuit de werken is de locatie niet waarneembaar. De ingreep wordt dan ook als neutraal beoordeeld.

Integriteit

Het beoogde initiatief heeft een neutraal effect op de integriteit van het strategisch landschap. De beoogde bebouwing heeft tot gevolg dat het gebied minder deel uitmaakt van het strategisch landschap maar het gebruik daarentegen draagt er aan bij dat de omliggende gronden hun agrarische functie behouden en er financiële drager is voor dit gebruik. Het effect hiervan is gezien de ligging in het inundatiegebied beperkt en te kwalificeren als neutraal.

Ten aanzien van het watermanagement is er eveneens een neutraal effect. Het beoogde agrarische gebruik van de gronden voor een grondgebonden veehouderij draagt bij aan de instandhouding en het openhouden van het gebied. Dit compenseert de beoogde bebouwing die in de weg staat aan 'hergebruik' als inundatiegebied.

Ook de integriteit van de militaire werken wordt niet nader aangetast en is het effect neutraal (0). Het bovenstaande geeft het onderstaande beeld in de beoordelingstabel.

Beoordeling van de ingreep	Positief effect					Negatief effect			
	4. zeer groot	3. groot	2. matig	1. gering	0. neutraal	-1. gering	-2. matig	-3. groot	-4. zeer groot
Authenticiteit									
Strategisch landschap					0				

Watermanagement systeem					0				
Militaire werken					0				
Integriteit									
Strategisch landschap					0				
Watermanagement systeem					0				
Militaire werken					0				

Eindconclusie

Het project scoort zowel op integriteit als authenticiteit neutraal. Deze neutrale score volgt eruit dat met deze nieuwe invulling een nieuwe agrarische drager aan het gebied wordt toegevoegd. Naast de agrarische bedrijfsfunctie zullen ook nevenactiviteiten op locatie worden ontplooid.

Het buitenterrein van de recreatieve ruimte zal worden inrichting als speel- en sportpark voor jong en oud met verschillende speeltoestellen. Bij de keuze van deze speeltoestellen wordt rekening gehouden met het landelijke karakter, denk hierbij aan het gebruik van natuurlijke materialen zoals hout. Maar ook wordt hier een sterke relatie gelegd met de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Een aan te leggen plasdras gebiedje verwijst naar het inundatiegebied en laat kinderen spelende wijs de werking van een dergelijk gebied ervaren. De speelboot, zoals voorzien, wordt op het fictieve niveau neergelegd als het gebied onder water staat. Op de schuren wordt een peilmaat geplaatst die ook dit peil laat zien.

Aan de rechterzijde van het perceel wordt de bestaande sloot verbreed zodat hier ruimte is voor een aanlegsteiger om kano's en/of fluisterbootjes aan te meren of op te stappen om het Eiland van Schalkwijk en het NHW gebied via het water verder te verkennen.

Bebording op locatie laat de ligging van het inundatieveld zien ten opzicht van de omliggende forten en werken. Op deze wijze wordt meer inzicht verkregen in de werking van het samenstel van verdedigingswerken. Daarmee vervult deze locatie een 'entreefunctie' voor het achterliggende Nieuwe Hollandse Waterlinie gebied. Het initiatief draagt er aan bij dat de kwaliteiten van het Eiland van Schalkwijk beter beleefbaar en toegankelijk worden gemaakt voor een breed publiek met deze ontwikkeling. Op groter schaalniveau draagt de recreatieve nevenfuncties van deze ontwikkeling, een bescheiden steentje, bij aan het nagestreefde (boven)regionaal toeristisch-recreatief profiel van het Eiland.